

Cauza C-15/24 PPU [Stachev]ⁱ**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

11 ianuarie 2024

Instanța de trimitere:

Sofiyski rayonen sad (Bulgaria)

Data deciziei de trimitere:

11 ianuarie 2024

Inculpat în procedura penală:

CH

Cealaltă parte la procedură:

Sofiyska rayonna prokuratura

Obiectul procedurii principale

Procedura se referă la două fapte de tâlhărie, săvârșite sub forma infracțiunii continuate sancționate în conformitate cu articolul 198 alineatul (1) coroborat cu articolul 26 alineatul (1) din Nakazatelen kodeks al Republicii Bulgaria (Codul penal, denumit în continuare „NK”). Inculpatul CH se află în prezent în stare de arest preventiv.

Obiectul și temeiul juridic al cererii de decizie preliminară

Cerere de interpretare a dispozițiilor de dreptul Uniunii aplicabile obiectului procedurii (în special cu referire la legalitatea actelor de procedură îndeplinite cu nerespectarea dreptului de a avea acces la un avocat) în temeiul articolului 267 TFUE.

ⁱ Numele prezentei cauze este un nume fictiv. El nu corespunde numelui real al niciuneia dintre părțile la procedură.

Întrebările preliminare

- 1) Respectă prevederea articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate coroborat cu articolul 47 primul paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene o reglementare și o jurisprudență națională potrivit căreia instanța care examinează chestiunea privind existența unei suspiciuni întemeiate privind participarea acuzatului la infracțiunea reținută în sarcina sa, în scopul de a se pronunța asupra dispunerii sau executării unei măsuri preventive adecvate, este lipsită de posibilitatea de a aprecia dacă, la momentul suspectării și restrângerii dreptului său la libertate de către organele de poliție, probele au fost obținute cu încălcarea dreptului acuzatului de a avea acces la un avocat potrivit acestei directive?
- 2) Cerința de a respecta dreptul la apărare și echitatea procedurilor în sensul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2013/48 este îndeplinită atunci când instanța care examinează caracterul adecvat al măsurii preventive utilizează, pentru a-și forma convingerea intimă, probe obținute cu încălcarea cerințelor acestei directive în timp ce persoana este suspectată și dreptul său la libertate este restrâns de către organele de poliție?
- 3) Excluderea probelor obținute cu încălcarea Directivei 2013/48 de către instanța care, în pofida indicației contrare a unei instanțe superioare, examinează caracterul adecvat al măsurii preventive afectează negativ cerințele prevăzute la articolul 12 alineatul (2) din directivă coroborat cu articolul 47 primul și al doilea paragraf din cartă privind dreptul la un proces echitabil și determină îndoiele privind imparțialitatea instanței?
- 4) Posibilitatea prevăzută la articolul 3 alineatul (6) litera (b) din Directiva 2013/48 de a deroga în circumstanțe excepționale în cursul urmăririi penale de la dreptul de a avea acces la un avocat atunci când este absolut necesară acțiunea imediată a autorităților de anchetă pentru a preveni periclitarea considerabilă a procedurilor penale are efect direct în statul membru al Uniunii Europene în cazul în care această dispoziție nu a fost transpusă în dreptul său național?
- 5) Garanțiile prevăzute la articolul 9 alineatul (1) literele (a) și (b) coroborat cu considerentul (39) al Directivei 2013/48 sunt respectate atunci când, deși există o renunțare scrisă a suspectului la dreptul de a avea acces la un avocat, suspectul este analfabet și nu i-au fost explicate consecințele posibile ale renunțării și susține ulterior în fața instanței că, la momentul restrângerii dreptului său la libertate de către organele de poliție, nu a cunoscut conținutul documentului pe care l-a semnat?

6) Renunțarea de către suspect cu ocazia lipirii sale de libertate la dreptul de a fi asistat de un avocat în conformitate cu Directiva 2013/48 exclude obligația autorităților de a-i aduce la cunoștință imediat înaintea oricărei măsuri de anchetă luate cu participarea sa dreptul de a avea acces la un avocat și consecințele posibile ale unei eventuale renunțări?

Dispoziții de drept și jurisprudența Uniunii Europene invocate

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, articolul 47

Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate (JO 2013, L 294, p. 1), considerentul (39), articolul 3 alineatul (6) litera (b), articolul 9 alineatul (1) literele (a) și (b), articolul 12 alineatul (2).

Hotărârile Curții în cauzele C-608/21 și C-209/22

Dispoziții naționale invocate

Konstitutsia na Republika Bulgaria (Constituția Republicii Bulgaria) (DV nr. 56 din 13 iulie 1991, în vigoare de la această dată, denumită în continuare „Constituția”)

Articolul 5 (1) Constituția este legea supremă și celelalte legi nu pot fi contrare acesteia.

(2) Dispozițiile Constituției sunt direct aplicabile.

Articolul 30 (1) Libertatea și integritatea persoanei sunt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi reținut, cercetat, percheziționat sau lezat în orice alt mod în integritatea persoanei sale decât în condițiile și cu procedura prevăzută de lege.

(3) În cazurile urgente expres prevăzute de lege, organele competente ale statului pot reține un cetățean, înștiințând neîntârziat despre aceasta organele puterii judecătorești. Organul puterii judecătorești hotărăște în termen de 24 de ore de la reținere cu privire la legalitatea măsurii.

(4) De la momentul reținerii sau punerii sale sub acuzare, orice persoană are dreptul să fie apărată de un avocat.

Zakon za Ministerstvo na vatreshnite raboti (Legea privind Ministerul de Interne, DV nr. 53 din 27 iunie 2014)

Articolul 72 (1) Organele de poliție pot reține o persoană:

1. pentru care există indicii că a săvârșit o infracțiune;

[...]

(5) [...] De la momentul reținerii sale, persoana are dreptul la un apărător și trebuie să fie informată de asemenea asupra dreptului de a renunța la apărător, asupra consecințelor renunțării, precum și asupra dreptului de a refuza să dea declarații atunci când reținerea s-a dispus în temeiul alineatului (1) punctul 1.

Articolul 74 (1) În privința persoanelor menționate la articolul 72 alineatul (1) se emite o decizie scrisă de reținere.

(2) În decizia prevăzută la alineatul (1) se menționează: [conținutul deciziei], în special motivele de fapt și de drept ale reținerii; dreptul persoanei de a contesta în fața instanței legalitatea reținerii; dreptul la apărare prin avocat din momentul reținerii;

(3) Persoana reținută completează o declarație în care indică faptul că a luat cunoștință de drepturile sale și că are intenția de a exercita sau de a nu exercita drepturile prevăzute la alineatul (2) punctul 6 literele (b)-(f). Decizia se semnează de către organul de poliție și de către persoana reținută.

(4) Refuzul sau imposibilitatea persoanei reținute de a semna decizia sunt confirmate prin semnătura unui martor.

Nakazatelen kodeks (Codul penal, DV nr. 26 din 2 aprilie 1968, în vigoare din 1 mai 1968)

Articolul 26 [...] (1) Prevederile articolelor 23-25 nu se aplică în cazul unei infracțiuni în formă continuată - atunci când două sau mai multe fapte ce întrunesc separat unul sau mai multe elemente constitutive ale aceleiași infracțiuni sunt săvârșite la intervale diferite de timp, în aceleași împrejurări și cu aceeași formă de vinovăție, în care faptele ulterioare întrunesc din punct de vedere obiectiv și subiectiv conținutul faptei precedente.

(2) În cazul unei infracțiuni în formă continuată, făptuitorul va fi pedepsit ținând seama de ansamblul faptelor ce compun infracțiunea și de rezultatul infracțional general al acestora.

Articolul 198 (1) [...] Persoana care ia un bun mobil din posesia altcuiva cu intenția de a și-l însuși, folosind pentru aceasta violența sau amenințările, se pedepsește pentru tâlhărie cu închisoare de la 3 la 10 ani.

Nakazatelno-protsesualen kodeks (Codul de procedură penală, DV nr. 86 din 28 octombrie 2005, în vigoare din 29 aprilie 2006, denumit în continuare „NPK”)

Articolul 25 (1) [*suspendarea procedurii în cazul sesizării Curții de Justiție a Uniunii Europene cu o cerere de decizie preliminară*]

Articolul 94 (1) Participarea apărătorului în procesul penal este necesară când: [*alte cazuri*] 6. persoana acuzată a fost reținută;

Articolul 96 (1) [...] Cu excepția cazurilor prevăzute la articolul 94 alineatul (1) punctele 1-3 și 6, persoana acuzată poate refuza să fie asistată de un apărător în orice stadiu al procedurii. Persoanei acuzate i se aduc la cunoștință consecințele renunțării la apărător.

Articolul 97 (1) Apărătorul poate participa la procesul penal de la reținerea persoanei sau de la formularea acuzației împotriva acesteia.

(2) Organul din procedura preliminară aduce la cunoștința persoanei acuzate dreptul de a fi asistată de un apărător și îi oferă posibilitatea de a lua neîntârziat legătura cu un apărător. Înainte de îndeplinirea acestor obligații nu se pot îndeplini acte de anchetă sau alte acte de procedură cu participarea persoanei acuzate.

Articolul 248 (modificat prin DV nr. 63 din 2017, în vigoare din 5 noiembrie 2017) (1) În cadrul ședinței preliminare se examinează următoarele chestiuni:

[...] (3) dacă în cursul anchetei s-au săvârșit încălcări substanțiale remediabile ale unor norme procedurale, care au îngrădit drepturile procesuale ale persoanei acuzate [*sau a altei persoane*];

5. [*alte chestiuni*] numirea unui apărător, a unui expert, a unui interpret sau a unui traducător și [*alte chestiuni*];

6. măsurile de constrângere dispuse;

[*alte chestiuni*].

Articolul 270 (1) Chestiunea înlocuirii măsurii preventive poate fi ridicată în orice moment în cursul procedurii principale. O nouă cerere de înlocuire a măsurii preventive poate fi formulată în fața aceleiași instanțe numai dacă au apărut împrejurări noi.

Prezentare pe scurt a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 **CH** este cetățean al Republicii Bulgaria. El nu are educație școlară, nu stăpânește limba bulgară în scris și are antecedente penale.
- 2 La 2 decembrie 2022, secția a 6-a a Rayonno upravlenie pri Stolichna direktsia na vatreshnite raboti (Secția a șasea de poliție din cadrul Direcției Afacerilor Interne din Capitală, denumită în continuare „poliția de raion”) a deschis ancheta nr. 2021/2022 pentru că la 2 decembrie 2022, în jurul orei 20.30, în Sofia au fost sustrate bunuri mobile aparținând altuia (o geantă de damă) din posesia lui KL

prin folosirea violenței, mai exact, geanta a fost smulsă din mâinile persoanei vătămate, ceea ce constituie o faptă penală în conformitate cu articolul 198 alineatul (1) din NK. La 14 decembrie 2022, poliția de raion a deschis ancheta nr. 2112/2022 pentru că în această zi, în jurul orei 19.00, în Sofia au fost sustrate, prin violență, bunuri mobile aparținând altuia (o geantă de damă) din posesia lui MN, fără consimțământul acesteia, cu intenția însușirii nelegale, mai exact, geanta a fost smulsă prin tragere cu putere din mâna persoanei vătămate, aceasta căzând la pământ, ceea ce constituie o faptă penală în conformitate cu articolul 198 alineatul (1) din NK. După deschiderea acestor două anchete, **CH** a fost reținut la 16 decembrie 2022, ora 13.00, la dispoziția dată de organul de poliție, pentru o durată de până la 24 de ore, în vederea asigurării datelor pentru constatarea participării sale la o infracțiune prevăzută la articolul 198 din NK în cadrul celei de a doua anchete, care a fost deschisă la 14 decembrie 2022.

- 3 În aceeași zi, 16 decembrie 2022, **CH** a semnat la ora 16.50 o declarație scrisă prin care renunța să fie apărat de un avocat ales și plătit de el sau de un avocat din oficiu. Nu i-au fost însă aduse la cunoștință consecințele renunțării la apărător. Declarația prevede cerința de a fi completată de un funcționar dacă persoana reținută este analfabetă sau nu este în stare să o completeze ea însăși și că manifestarea de voință a acestei persoane trebuie făcută în prezența unui martor, care certifică prin semnătură autenticitatea declarației. În speță, lipseau semnăturile organului de poliție și a martorului.
- 4 Din dosar nu rezultă că lui **CH** i-au fost comunicate neîntârziat motivele pentru care a fost reținut, în special faptele reținute în sarcina sa.
- 5 Imediat după reținerea sa la 16 decembrie 2022, **CH** a fost audiat în calitate de martor de un organ al poliției între orele 13.10-13.25, fără a fi prezent un apărător. S-a consemnat că i-au fost aduse la cunoștință drepturile sale, precum și faptul că nu este obligat să se autoincrimineze pentru săvârșirea unei infracțiuni și că poate refuza să facă declarații. Pe parcursul audierii sale, **CH** a recunoscut că a participat la 14 decembrie 2022 la săvârșirea unei tâlhării asupra unei persoane de sex feminin în Sofia, prin smulgerea cu violență a genții acesteia, și a declarat că este dispus să indice autorităților de poliție locul unde a ascuns bunul furat. În procesul-verbal de audiere s-a consemnat că audierea a avut loc în prezența martorului OP, care nu l-a confirmat însă prin semnătură.
- 6 Tot la 16 decembrie 2022, în intervalul orar 14.10-14.40 s-a realizat reconstituirea faptei cu participarea lui **CH** și în absența unui apărător; **CH** a condus organele de urmărire penală la locul în care se găsea geanta de mână furată. În prezența a doi martori care au participat la actul de urmărire penală s-a întocmit un proces-verbal privind măsura de anchetă și au fost realizate și fotografii.
- 7 În aceeași zi, 16 decembrie 2022, în intervalul orar 15.50-16.20 locuința ocupată de **CH** a fost percheziționată în prezența sa și în absența unui apărător. Pe parcursul percheziției au fost puse sub sechestru obiecte de îmbrăcăminte și încălțăminte. Măsurile de anchetă au fost reținute într-un proces-verbal întocmit în

prezența a doi martori care au participat la actul de urmărire penală; în plus, au fost realizate fotografiile. Procesul-verbal a fost încuviințat de un judecător de la Tribunalul de Raion din Sofia.

- 8 Apoi, la 16 decembrie 2022, între orele 17.40-17.50, cu participarea lui **CH** și în absența unui apărător s-a realizat o identificare directă a persoanelor, în care persoana vătămată MN l-a recunoscut dintre patru persoane de sex masculin ca fiind autorul agresiunii infracționale săvârșite asupra sa. În prezența a doi martori care au participat la actul de urmărire penală s-a întocmit un proces-verbal privind măsura de anchetă și au fost realizate și fotografiile.
- 9 La scurt timp după aceea, la 16 decembrie 2022, între orele 18.05-18.15, s-a realizat percheziția corporală a lui **CH**, cu ocazia căreia a fost descrisă îmbrăcămintea pe care o purta și au fost puse sub sechestru geaca și pantalonii pe care îi purta. În prezența a doi martori care au participat la actul de urmărire penală s-a întocmit un proces-verbal privind măsura de anchetă și au fost realizate și fotografiile. În procesul-verbal s-a reținut în mod expres că **CH** a refuzat să se supună percheziției corporale, iar acest proces-verbal a fost încuviințat de un judecător de la Tribunalul de Raion din Sofia.
- 10 În ziua următoare, la 17 decembrie 2022, în intervalul orar 15.40-15.50, cu participarea lui **CH** și în absența unui avocat, în cadrul primei anchete nr. 2021/2022 a poliției de raion, deschisă la 2 decembrie 2022, s-a realizat identificarea persoanelor, iar persoana vătămată KL l-a identificat pe **CH** între patru persoane de sex masculin ca fiind autorul agresiunii infracționale săvârșite asupra sa. Măsurile de anchetă au fost reținute într-un proces-verbal încheiat în prezența a doi martori care au participat la actul de urmărire penală; în plus, au fost realizate fotografiile.
- 11 În aceeași zi, 17 decembrie 2022, prin ordonanța procurorului de la Sofiyska rayonna prokuratura (Parchetul de Raion din Sofia, Bulgaria), **CH** a fost acuzat în a doua anchetă nr. 2112/2022 a poliției de raion de săvârșirea unei infracțiuni prevăzute la articolul 198 alineatul (1) din NK. La 17 decembrie 2022, la ora 18.00, pentru acuzatul **CH** a fost numit un apărător din oficiu – domnul avocat Georgi Stoyanov din Sofiyska Advokatska Kolegia (Baroul Sofia, Bulgaria) – întrucât era necesară apărarea sa în temeiul articolului 94 alineatul (1) punctul 6 din NPK. La ora 18.10, celor doi le-a fost adusă la cunoștință acuzația formulată. Imediat după aceea, la 17 decembrie 2022, între orele 18.20-18.30, a fost audiat acuzatul **CH** care a indicat că a înțeles acuzația, dar a refuzat să dea declarații în această privință.
- 12 Prin ordonanța din 17 decembrie 2022 a procurorului de la Parchetul de Raion din Sofia, acuzatul **CH** a fost reținut în temeiul articolului 64 alineatul (2) din NPK pentru o durată de până la 72 de ore, în vederea pregătirii cererii pentru luarea măsurii arestării preventive ca măsură preventivă. Prin ordonanța din 19 decembrie 2022, Tribunalul de Raion din Sofia a admis cererea procurorului și dispus luarea împotriva lui **CH** a celei mai severe măsuri preventive – o decizie

judecătorească care a fost confirmată de Sofiyski gradski sad (Tribunalul Oraşului Sofia, Bulgaria) la 29 decembrie 2022.

- 13 Prin ordonanţa din 5 ianuarie 2022 a procurorului de la Parchetul de Raion din Sofia cele două anchete au fost conexate în considerarea legăturii existente între cele două fapte de tâlhărie şi au fost continuate de poliţia de raion sub nr. 2112/2022.
- 14 Prin ordonanţa din 13 iunie 2023, dată în şedinţă publică, o cameră a Tribunalului de Raion din Sofia a respins cererea acuzatului **CH** de înlocuire a măsurii preventive – arestarea preventivă – luate împotriva sa. Această decizie judecătorească a fost confirmată de Tribunalul Oraşului Sofia la 22 iunie 2023.
- 15 Prin ordonanţa din 26 iulie 2023 a procurorului de la Parchetul de Raion din Sofia, **CH** a fost acuzat de săvârşirea celor două fapte de tâlhărie în perioada cuprinsă între 2 decembrie 2022, ora 20.30, şi 14 decembrie 2022, ora 19.00, ca o singură infracţiune continuată în temeiul articolului 198 alineatul (1) coroborat cu articolul 26 alineatul (1) din NK. La 7 august 2023, ora 14.00, acuzaţia modificată a fost adusă la cunoştinţa lui **CH** şi a apărătorului său din oficiu, iar în cadrul audierii care a avut loc în aceeaşi zi în intervalul orar 14.10-14.20 acuzatul a declarat că înţelege acuzaţia, dar contestă că a participat la cele două fapte de tâlhărie.
- 16 La 14 august 2023, dosarul anchetei a fost adus la cunoştinţa apărătorului, domnul avocat Stoyanov. În ziua următoare, 15 august 2023, Tribunalul de Raion din Sofia a fost sesizat cu o acţiune împotriva inculpatului **CH** pentru săvârşirea infracţiunii continuate reţinute în sarcina sa în temeiul articolului 198 alineatul (1) coroborat cu articolul 26 alineatul (1) din NK. Pe baza acestei acţiuni, la această instanţă s-a deschis procedura penală cu caracter general NOHD nr. 11234/2023. La 16 august 2023, procurorul a transmis instanţei o cerere scrisă a apărătorului din oficiu prin care se solicita înlocuirea măsurii preventive dispuse. La 18 august 2023, a fost organizată o şedinţă publică în conformitate cu articolul 270 din NPK în scopul examinării chestiunii referitoare la caracterul adecvat al măsurii preventive. Prin ordonanţa dată în aceeaşi zi, această cameră penală a înlocuit măsura cu cea mai uşoară măsură preventivă, respectiv obligaţia de se prezenta cu regularitate în faţa organelor competente.
- 17 În motivare s-a reţinut că inculpatul **CH** a fost reţinut la 16 decembrie 2022, la ora 13.00, la dispoziţia dată de un organ de poliţie, din acest moment el având în temeiul articolului 30 alineatul (4) din Constituţie dreptul de a fi apărat prin avocat. Autorităţile de urmărire penală nu au asigurat exercitarea acestui drept, şi anume în pofida declaraţiei completate după reţinere, în care s-a reţinut renunţarea la apărător. Astfel, ţinând seama de împrejurările de fapt din speţă, şi anume că **CH** este analfabet şi declaraţia sa din şedinţă în sensul că nu cunoştea conţinutul documentului care i-a fost prezentat, în lipsa unui martor care poate să ateste faptul respectiv, nu se poate concluziona că a luat această decizie în mod liber şi conştient.

- 18 În această situație, instanța nu poate să țină seama în cadrul aprecierii care se impune cu privire la suspiciunea întemeiată privind participarea la infracțiunea reținută în sarcina [persoanei în cauză] de nicio măsură de anchetă luată după reținerea inculpatului și anterior acuzării sale – și anume, audierea în calitate de martor, reconstituirea faptei, identificarea directă a persoanelor, percheziția corporală și declarațiile extrajudiciare privind participarea la faptă date în fața organelor de poliție. În plus, spre deosebire de dreptul Republicii Bulgaria, legiuitorul Uniunii a prevăzut la articolul 3 alineatul (2) literele (a) și (b) din Directiva 2013/48 dreptul de a avea acces la un avocat încă din momentul care precedă reținerea unei persoane, și anume anterior audierii sale de către poliție sau de către un alt organ de urmărire penală sau judiciar sau începând cu îndeplinirea actelor de urmărire penală sau de administrare a probelor de către organele de anchetă sau alte organe competente. Totodată, în conformitate cu articolul 12 alineatul (2) din această directivă, statele membre se asigură că, în cadrul procedurilor penale, atunci când se evaluează declarațiile făcute de persoane suspectate sau acuzate sau probele obținute prin încălcarea dreptului lor la un avocat, sunt respectate dreptul la apărare și echitatea procedurilor. Termenul pentru transpunerea directivei s-a împlinit la 27 noiembrie 2016, iar în măsura în care aceasta prevede drepturi ale particularilor și obligații ale statelor membre pentru garantarea acestor drepturi, dispozițiile sale au efect direct vertical.
- 19 În opinia instanței, singura probă care există în prezent care îl leagă pe **CH** de elementele obiective ale primei infracțiuni reținute în sarcina sa, și aceasta doar în mod indirect, este declarația martorului QR, care a declarat că a cumpărat telefonul mobil al persoanei vătămate KL care a fost obținut ca urmare a săvârșirii infracțiunii și care a fost apoi pus sub sechestru de organele de anchetă.
- 20 În lumina acestor considerații, prima instanță a reținut că, independent de faptul că **CH** a mai fost condamnat și că infracțiunile au fost săvârșite din punct de vedere formal în termenul de supraveghere stabilit pentru o condamnare anterioară, având în vedere suspiciunea întemeiată minoră a participării sale potențiale la săvârșirea faptei și perioada de arest mai mare de opt luni, a fost necesar să se înlocuiască măsura arestării preventive cu cea mai ușoară măsură preventivă prevăzută de lege, respectiv obligația de se prezenta cu regularitate în fața organelor competente, întrucât sursa de informații adecvată indicată pentru reținerea participării sale la una dintre faptele de tâlhărie poate justifica luarea inițială a măsurii arestării preventive, însă nu și menținerea în faza de judecată a procesului penal a celei mai grele măsuri procesuale de constrângere personală.
- 21 În urma contestației formulate de un reprezentant al Parchetului de Raion din Sofia, Tribunalul Orașului Sofia a anulat prin ordonanța din 7 septembrie 2023 hotărârea Tribunalului de Raion din Sofia și a menținut măsura preventivă a arestării dispuse împotriva lui **CH**. În motivare, instanța de apel critică Tribunalul de Raion din Sofia că a fost părtinitor întrucât a „încălcă articolul 6 paragraful 1 din CEDO atunci când s-a pronunțat cu privire la vinovăție și a apreciat validitatea probatoriului obținut și caracterul suficient al acestuia”. S-a mai arătat că „drepturile persoanei **CH** reținute au fost în fapt încălcate din cauză că nu s-a

asigurat apărarea de către avocat”, că nu au existat totodată „probe că acest arest a fost contestat în procedura prevăzută de lege” și că „inculpatul și apărătorul său au avut posibilitatea să își invoce drepturile”, și anume în conformitate cu o lege specială care prevede răspunderea statului pentru reținerea de către organele de poliție pentru o durată de până la 24 de ore. Dat fiind că nu a existat o asemenea inițiativă, Tribunalul Orașului Sofia a subliniat că „deși pentru **CH** nu a fost numit niciun apărător pe durata reținerii sale, măsurile luate cu sau în lipsa participării sale până la momentul în care a fost trimis în judecată în calitate de inculpat nu par a fi nelegale și nu își pierd valoarea probatorie”.

- 22 La 2 octombrie 2023, această cameră penală s-a pronunțat din nou în cadrul ședinței preliminare publice cu privire la problema măsurii preventive și a înlocuit-o cu o obligație de se prezenta cu regularitate în fața organelor competente, întrucât nu au existat motive raționale pentru a se abate de la motivarea prezentată în procedura precedentă.
- 23 În contestația formulată de un reprezentant al Parchetului de Raion din Sofia, un alt complet al Tribunalului Orașului Sofia a anulat prin ordonanța din 7 noiembrie 2023 decizia Tribunalului de Raion din Sofia și a menținut măsura preventivă a arestării lui **CH**. În motivare, instanța de apel a enumerat o parte din probele administrate în cauză, care în opinia instanței de trimitere nu vizează participarea directă a lui **CH** la cele două fapte de tâlhărie, și a constatat că aprecierea în ansamblu a acestora susțin „suspiciunea întemeiată a unei participări a inculpatului”. Ea a mai arătat că „la momentul reținerii inculpatului în cadrul procedurii de urmărire penală, instanța nu a constatat nicio încălcare a dispozițiilor de procedură esențiale”, întrucât „potrivit jurisprudenței constante a Curții EDO, inculpatului sau suspectului trebuie să i se ofere posibilitatea de a avea din timp acces la un apărător”, însă acest drept „nu este nelimitat”. Instanța a mai arătat că este neîndoielnic că lui **CH** i s-a adus la cunoștință dreptul de a avea acces la un avocat, ceea ce rezultă din faptul că poliția i-a notificat o copie a ordonanței de arestare și, în plus, el a semnat o declarație scrisă referitoare la drepturile sale, astfel încât nu există niciun motiv pentru a urma opinia Tribunalului de Raion din Sofia, potrivit căreia „această renunțare la dreptul de acces la un avocat a avut loc în necunoștință de cauză, cu alte cuvinte inculpatul nu știa ce semnează pentru că este analfabet”. Prima instanță a fost criticată și în ceea ce privește „interpretarea Directivei 2013/48”, pentru că articolul 3 [alineatul] (6) din aceasta „prevede posibilitatea de a deroga temporar în cursul urmăririi penale de la aplicarea drepturilor”.

Argumentele esențiale ale părților din procedura principală

- 24 [*precizări referitoare numai la chestiunea dacă se impune formularea unei cereri de decizie preliminară*]

Prezentare pe scurt a motivelor trimiterii preliminare

- 25 Obiectul prezentei proceduri este constituit de participarea posibilă a inculpatului **CH** la infracțiunea reținută în sarcina sa, pentru care este tras la răspundere penală, instanța de trimitere trebuind să hotărască cu privire la problema vinovăției. În primul rând, este necesar să se lămurească dacă organele de anchetă au asigurat dreptul lui **CH** de a avea acces la un avocat în conformitate cu Directiva 2013/48 la momentul reținerii sale propriu-zise și anterior punerii sale sub acuzare în mod formal, în special în condițiile în care opiniile acestei instanțe și a instanței de apel sunt contradictorii în privința aplicării directivei.
- 26 Apoi, Curtea trebuie să clarifice dacă articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2013/48 coroborat cu articolul 47 primul paragraf din cartă se opun unei dispoziții și jurisprudențe naționale care lipsesc instanța de posibilitatea de a aprecia, la dispunerea sau executarea unei măsuri preventive corespunzătoare, dacă probele au fost obținute cu încălcarea dreptului de a avea acces la un avocat. Această întrebare se ridică în considerarea primei decizii a Tribunalului Orașului Sofia din ordonanța din 7 septembrie 2023, în măsura în care prin aceasta s-a statuat fără rezerve această lipsă de competență a primei instanțe. Pentru a examina corectitudinea opiniei instanței de apel trebuie de asemenea să se răspundă la întrebarea dacă cerința de a garanta dreptul la apărare și de a respecta echitatea procedurilor în sensul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2013/48 ar fi îndeplinită atunci când instanța care examinează caracterul adecvat al măsurii preventive a ținut seama, pentru a-și forma convingerea intimă, de probe obținute cu încălcarea cerințelor directivei în timp ce persoana este suspectată și dreptul său la libertate este restrâns de către organele de poliție. Instanța de trimitere amintește că Curtea s-a confruntat în mod repetat cu problema sistemică privind transpunerea și aplicarea necorespunzătoare în privința persoanelor suspectate a Directivei 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale și a Directivei 2013/48, deoarece această noțiune este necunoscută în Republica Bulgaria (a se vedea Hotărârile în cauzele C-608/21 și C-209/22).
- 27 Posibilitatea de principiu a instanței care se pronunță asupra chestiunii privind măsura preventivă de a examina dacă la administrarea probelor au fost respectate drepturile suspectilor și acuzaților prevăzute de Directiva 2013/48 este determinantă pentru a se aprecia dacă există sau nu o suspiciune întemeiată a participării sale la infracțiunea reținută în sarcina sa. În opinia instanței de trimitere, garantarea dreptului la apărare și respectarea echității procedurilor în sensul articolului 12 alineatul (2) din directivă trebuie asigurate nu doar cu ocazia deciziei judecătorești definitive cu privire la vinovăția persoanei, ci și la aprecierea chestiunii dacă împotriva acestei persoane trebuie dispusă și executată o măsură preventivă – și care este această măsură.
- 28 Apoi, având în vedere din nou prima decizie a Tribunalului Orașului Sofia din ordonanța din 7 septembrie 2023, precum și critica de parțialitate adusă instanței de trimitere, Curtea va trebui să se aplece și asupra chestiunii dacă excluderea de

către instanță a probelor obținute cu încălcarea Directivei 2013/48 care, în pofida indicației contrare a unei instanțe superioare, examinează caracterul adecvat al unei măsuri preventive are efecte negative asupra cerințelor prevăzute la articolul 12 alineatul (2) din directivă coroborat cu articolul 47 primul și al doilea paragraf din cartă privind dreptul la un proces echitabil și determină îndoieli privind imparțialitatea instanței.

- 29 În a doua decizie a Tribunalului Orașului Sofia din ordonanța din 7 noiembrie 2023 acesta a constatat că în împrejurările speciale din speță este aplicabil articolul 3 alineatul (6) litera (b) din Directiva 2013/48, care prevede posibilitatea de a deroga în circumstanțe excepționale în cursul urmăririi penale de la dreptul de a avea acces la un avocat atunci când este absolut necesară acțiunea imediată a autorităților de anchetă pentru a preveni periclitarea considerabilă a procedurilor penale. Această opinie presupune ca Curtea de Justiție a Uniunii Europene să se pronunțe asupra chestiunii dacă dispoziția în discuție are efect direct în respectul stat membru al Uniunii Europene, având în vedere că nu a fost transpusă în dreptul său național și nu conferă niciun drept persoanelor fizice vizate. În această privință, este necesar să se precizeze că în opinia acestei camere penale dispoziția articolului 3 alineatul (6) litera (b) din Directiva 2013/48 nu a fost transpusă în mod expres în dreptul național, pentru că este în mod vădit contrară articolului 30 alineatul (4) din Constituție, care prevede clar și neîndoielnic că dreptul la apărare prin avocat se naște la momentul reținerii sau acuzării, cu alte cuvinte nu este permisă nicio întârziere.
- 30 Următoarea chestiune pertinentă pentru soluția în cauză, pe care trebuie să o clarifice Curtea, este dacă garanțiile prevăzute la articolul 9 alineatul (1) literele (a) și (b) coroborat cu considerentul (39) al Directivei 2013/48 sunt respectate atunci când, deși există renunțarea scrisă a suspectului la dreptul de a avea acces la un avocat, suspectul este analfabet și nu i-au fost aduse la cunoștință consecințele posibile ale renunțării și susține ulterior în fața instanței că la momentul restrângerii dreptului său la libertate de către organele de poliție nu a cunoscut conținutul documentului pe care l-a semnat. Motivele care au determinat instanța de trimitere [să adreseze această întrebare] rezultă din prima decizie a Tribunalului Orașului Sofia din ordonanța din 7 septembrie 2023 (a se vedea punctul 21 de mai sus).
- 31 În fine, Curtea trebuie să clarifice și problema dacă renunțarea de către suspect cu ocazia reținerii sale la dreptul de a fi asistat de un avocat exclude obligația autorităților de a-i explica imediat înaintea oricărei măsuri de anchetă luate cu participarea sa dreptul de a avea acces la un avocat și consecințele unei eventuale renunțări. Potrivit dreptului național al instanței de trimitere, persoana reținută poate renunța la apărător, însă această renunțare nu mai este permisă din momentul în care această persoană a fost acuzată în mod formal. Această particularitate a dreptului național guvernează jurisprudența constantă a Varhoven kasatsionen sad (Curtea Supremă de Casație, Bulgaria), potrivit căreia renunțarea inițială de către persoana reținută la avocat cu ocazie restrângerii dreptului său la

libertate se extinde asupra tuturor celorlalte măsuri de anchetă care o privesc și care s-au efectuat cu participarea sa, înainte de a fi apoi acuzată.

- 32 Și în speță s-a procedat în conformitate cu această jurisprudență constantă a instanței supreme bulgare, întrucât organul de anchetă a luat după reținerea lui **CH** numeroase măsuri de anchetă, respectiv audierea martorilor, reconstituirea faptei, identificarea directă a persoanelor și interogatoriul, în lipsa aducerii la cunoștința sa a naturii măsurilor și a consecințelor posibile și fără a i se da posibilitatea de a fi asistat de un avocat înainte de oricare măsură.

DOCUMENT DE LUCRU